

Dede Korkut Hikâyelerindeki Üstün Yetenekli Çocuklar¹

Sakine HAKKOYMAZ², Neşe UYGUN³

Öz

Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuzların en önemli hazinelerinden biridir. Bu hikâyeleri bu kadar değerli kılan ise, Oğuzların yaşayışı ile ilgili pek çok kültürel unsuru bünyesinde ihtiva etmesidir. Söz konusu eser, Oğuzların dili, kültürü, gelenek ve görenekleri, yaşam şekilleri ve devlet anlayışları ile ilgili çok önemli bilgiler sunmakla beraber, Oğuzların tarihleri, coğrafyaları ve komşu oldukları yabancı topluluklarla ilişkileri ile ilgili de önemli bilgiler barındırmaktadır. Bu araştırmanın amacı da; Dede Korkut Hikâyelerindeki çocuk kahramanların gelişimsel özellikler açısından üstün yeteneklilik özelliklerine sahip olup olmadıklarını incelemektir. Bu gelişimsel özellikler; bilişsel, dil, duygusal fiziksel, sosyal gelişim alanları, akademik durum ve yaratıcılığı kapsamaktadır. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kapsamında 12 Dede Korkut Hikâyesi betimsel analiz yoluyla yorumlanmıştır. Araştırmada üstün yetenekli çocukların özellikleri noktasında hikâyeler ayrıntılı olarak ve tek tek incelenmiş, çocuk kahramanlardaki üstün yeteneklilik ortaya konmuştur. Araştırma bulgularına dayalı olarak, altı çocuk kahramanın üstün yeteneklilik özelliklerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Dede Korkut Hikâyeleri
Üstün Yetenekli Çocuklar
Gelişim Alanları
Betimsel Analiz

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 05.06.2017
Kabul Tarihi: 14.06.2017
E-Yayın Tarihi: 30.08.2017

Gifted Children in Dede Korkut Stories

Abstract

Dede Korkut Stories is one of the most important treasures of the Oghuz. If these stories are so valuable, then the Oghuzs should include many cultural elements related to their life. This work provides important information about the languages, culture, traditions and customs of the Oghuzs, their lifestyles and state understandings as well as important information about Oghuz's histories, geographies and relations with the foreign communities they are neighboring with. The purpose of this research is to examine the children heroes in Dede Korkut stories to see if they have superior talent qualities in terms of developmental characteristics. These developmental characteristics; Cognitive development, academic status, creativity, language development, physical development, social development, and emotional development. In this study, which adopted the qualitative research approach, 12 Dede Korkut Tale was interpreted through descriptive analysis within the scope of the document review method. In the study, the stories of the gifted children were examined in detail and individually,

Keywords

Dede Korkut Stories
Gifted Children
Development Domain
Narrative Analysis

Article Info

Received: 05.06.2017
Accepted: 14.06.2017
Online Published: 30.08.2017

¹ 1. Uluslararası Özel Yetenekliler Kongresinde (Özyek) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğr. Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, Gaziantep, Türkiye, sakine.hakkoymaz@hku.edu.tr

³ Öğr. Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi ABD, Gaziantep, Türkiye, nese.uygun@hku.edu.tr

revealing the superior talent in the children heroes. Based on research findings, it is concluded that six children have superior talent qualities.

Giriş

*“Bütün Türk Edebiyatını terazinin bir kefesine,
Dede Korkut’u öbür kefesine koysanız, Dede Korkut ağır basar.”*
(M. Fuat Köprülü)

Günümüzde “Dede Korkut Hikâyeleri” adıyla anılan Dede Korkut Kitabı hiç kuşku yok ki Türk edebiyatının en önemli yapı taşlarından biridir. Dede Korkut Kitabı’nın Dresden ve Vatikan olmak üzere iki nüshası vardır. “Kitab-ı Dede Korkut alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzhan” Dresden nüshasındaki adıdır. Vatikan nüshasında Hikayet-i Oğuzname-i Kazan Bey ve Gayrı’dır. Kitap, on iki hikâyeye ve bir mukaddimeden oluşmaktadır (Ergin, 2003).

Dede Korkut Hikâyelerinin yazıya geçirildiği tarih net olmamakla beraber XV. yüzyıl olduğu tahmin edilmektedir. Dede Korkut Hikâyelerinin bugün elimize ulaşan iki nüshası bulunmaktadır. Almanya’nın Dresden Kütüphanesinde bulunan bu araştırmada kullandığımız nüshalardan biri giriş ve on iki hikâyeden meydana gelmektedir. Altı hikâyenin yer aldığı eksik bir nüsha ise Vatikan Kütüphanesinde bulunmaktadır (Ergin, 2003, s. 6).

Dede Korkut Hikâyelerini barındıran bu yazmaların varlığı 19. yüzyılda anlaşılmış ve Dede Korkut Hikâyelerinin nüshaları üzerine ilk incelemeyi Alman Türkiyatçı Fr. Von Diez, Tepegöz Hikâyesini Almancaya çevirerek gerçekleştirmiştir. Kilisli Rifat (1916), Orhan Şaik Gökyay (1938) ve Muharrem Ergin (1958) de hikâyeler ile ilgili çalışmalar yapmışlardır.

Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuzların en önemli hazinelerinden biridir. Bu hikâyeleri bu kadar değerli kılan ise, Oğuzların yaşayışı ile ilgili pek çok kültürel unsuru bünyesinde ihtiva etmesidir. Söz konusu eser, Oğuzların dili, kültürü, gelenek ve göreneklere, yaşam şekilleri ve devlet anlayışları ile ilgili çok önemli bilgiler sunmakla beraber, Oğuzların tarihleri, coğrafyaları ve komşu oldukları yabancı topluluklarla ilişkileri ile ilgili de önemli bilgiler barındırmaktadır.

Oğuznamecilik geleneğinin en güzel örneklerinden olan kitap ihtiva ettiği atasözü, deyim, ağıt, alkış-kargış örneklerinin yanı sıra, eski Türk gelenekleri, inanışları ve pratikleri ile eski Türk şiiriyle nesrinin en güzel örneklerini sunması bakımından halk edebiyatı araştırmaları için eşsiz bir kaynaktır (Aça, 2004, s. 9).

Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuz boyunun kültür ve insan tipine bağlı olarak doğmuştur. Türk tarihinin, atlı-göçebe dönemi medeniyet ve kültürünün zihniyet, ruh, çağrışım, tecrübe ve algılamalarının anlatımıdır. Dede Korkut Kitabı’ndaki hikâyeler, kahramanlık - kültür zihniyetini temsil eden Türk atlı-göçebe medeniyet ve kültürünün belgesi niteliğindedir (Günay, 1998).

Bu kitaptaki hikâyelerin içeriği aşağıdaki gibidir:

- Birinci hikâyede; Dirse Han’ın koç yiğitleri, bir iftira ile oğlu Boğaç Han’ı, babasını öldürmeğe teşvik ederler. Başaramayınca, Dirse Han’ı kâfirlere teslim ederler.
- İkinci hikâyede; Kazan Han, beyleri ile avda eğlenirken kâfirler tarafından obası basılır; karısı, oğlu ve annesi esir alınarak Kazan Han ve arkadaşları esirleri kurtarmaya çalışır.
- Üçüncü hikâyede; bir düğün sırasında kâfirler Beyrek’i kaçırlar.
- Dördüncü hikâyede; Kazan Han oğlu Uruz’a mücadele dersini verirken, Uruz esir düşer.
- Beşinci hikâyede; Deli Dumrul Azrail ile karşılaşarak ona mağlup olur.
- Altıncı hikâyede; Kan Turalı, Trabzon Tekfuru’nun kızını almak için canavarlarla güreşir. Kızı alıp obasına dönerken kâfirler tarafından baskına uğrar.
- Yedinci hikâyede; Yigenek, esir babasını kurtarmak için kâfirler ile savaşır.
- Sekizinci hikâyede; Basat, bir canavar-insan olan Tepegöz ile mücadele eder.
- Dokuzuncu hikâyede; Begil, bir şeref meselesi yüzünden Kazan Han’a kızarak ona isyan etmek ister. Bir av esnasında attan düşer, düşmanlar bunu haber alarak obasına hücum eder, oğlu kâfirlerle savaşıp galip gelir.
- Onuncu hikâyede; Segrek, esir olan kardeşini kurtarmak için mücadele eder.

-On birinci hikâyede; Kazan Han uyurken düşmanlar tarafından esir edilir ve oğlu tarafından kurtarılır.
-On ikinci hikâyede; bir haysiyet meselesi yüzünden Dış Oğuz, İç Oğuz'a isyan eder (Kaplan, 2004, s. 16).

Dede Korkut Kitabı, sahip olduğu tüm özellikleriyle, geniş bir coğrafyada, uzun bir zaman dilimi boyunca Türklerin yaşamına dair fikir edinebilmek için âdeta çok değerli bir hazine niteliğindedir. Türk kültürü tarafından üretilmiş ve yaşatılmış arketipler ile milli kimliğe dair pek çok işaret bu kitapta kendisine yer bulmuş ve geleceğe taşınmıştır (Koç, 2014, s. 148).

Hikâyelerde; Türklerin kahramanları, kahramanlıkları, alplikten alperenliğe geçiş törenleri, insanı sürükleyen akıcı, heyecanlı hadiseler eşliğinde canlı bir şekilde aktarılmaktadır. Güçlü tabiat tasvirleri ve atlı bozkır kültürünün gereği olan hayvanlar, her hikâyede hareketli ve renkli bir anlatım tarzıyla öne çıkmaktadır (Özcan, 2008).

Oğuzların yaşayışının anlatıldığı bu hikâyeler, birçok sosyal ve kültürel unsuru bünyesinde barındırmaktadır. Göçebe yaşam tarzının sürdürülebilmesi için yaptıkları mücadele ve savaşlar, ad almak için çocukların gösterdikleri olağanüstü yetenekler, küçük yaşta ok atmak, ata binmek, kılıç kuşanmak gibi beceriler; hikâyelerdeki çocuk kahramanların üstün yeteneklilik özelliklerini taşıdıklarını göstermektedir. Aynı zamanda Dede Korkut Hikâyeleri; eğitim-öğretim sürecinde bireyin bilgi, beceri, yetenek ve bununla birlikte duygu kazanımı için de gerekli ve önemlidir.

Yetenek genel bir tanımla; bir şeyi anlama ya da yapabilme niteliği ve kabiliyetidir. İnsan yaşamının her aşamasında giderek gelişim gösteren bu özellik bireye göre değişkenlik gösterir. Her bireyin doğuştan sahip olduğu bir yetisi vardır. Yetenek ve yaratıcılık doğuştan olabileceği gibi, onu tetikleyen dış etmenler, başka bir ifadeyle çevre faktörü de yadsınamaz bir gerçektir. Yaratıcı bireyler; alışılmışın dışındakini bulmayı, araştırmayı severler ayrıca keşif ve merak duyguları en üst düzeydedir (Aktaran: Uçar, 2015, s. 2). Üstün ve özel yeteneklilik; bireyin, genetik özelliklerle var olan ve çevresel uyaranlarla gelişen; fiziksel büyüme ve gelişim, hareket gelişimi, algı- dikkat kontrolü, analiz, sentez, problem çözme gibi bilişsel gelişim, dili anlama ve ifade etme yeteneği, sosyal, duygusal ve estetik gelişim alanlarının birinde ve/veya birkaçında ya da hepsinde çeşitli gözlem ve ölçme araçlarıyla uzman kişiler tarafından gözlenen ve/veya ölçülebilen, yaşlılarından ileri düzeyde olma durumudur (Baykoç, 2014, s. 16).

Baykoç'a (2014) göre, üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri; bilişsel gelişim alanı, akademik durum, yaratıcılık, dil gelişim alanı, fiziksel gelişim alanı, sosyal gelişim alanı ve duygusal gelişim alanının kapsamaktadır. Bu alanlara ait özellikler şöyledir:

Tablo 1. Gelişimsel Özellikleri

Bilişsel gelişim
- Gelişimsel dönüm noktalarından erken başarı
- Çabuk öğrenme
- Çevreyi hassas ve keskin gözlem gücü
- Güçlü hafıza
- Bir süre önce öğrenilmiş bilgi ve becerilerin anımsanması
- Akranlarına oranla derinlemesine bilgi birikimi
- Soyut kavramları anlayabilme
Akademik durum
- Yazar, okur ve sayılarla ilişkilidir
- Okula başlamadan önce okuryazarlar
- Kitaplar ve filmlerle ilgili olarak gelişmiş bir tercih listeleri vardır
Yaratıcılık
- Hayal etme
- Yaratıcı problem çözme
- Sezgilerini kullanabilme
- Birçok sayıda fikir üretebilmeyi ifade eden akıcılık özelliği
- Kategorik düşünebilmeyi ve problem üzerinde nitelikli düşünceler üretmeyi ifade eden esneklik özelliği
- Sınırları aşarak düşünebilme

Dil gelişimi

- Erken kavrama
- Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
- Analoji ve metafor kullanımları
- Doğaçlama bir şekilde şiir veya şarkı yazma yeteneği
- Daha az olgunlaşmış çocuklarla konuşurken dilini değiştirebilme yeteneği
- Dil becerilerini fikir ve bilgi alışverişi amaçlı olarak çok erken yaşlarda kullanabilme
- Sofistike bir espri anlayışı

Fiziksel gelişim

- Erken motor gelişim, özellikle bilişsel gelişimin etkili olduğu becerilerde erken motor gelişimi
- Yön kavramlarının erken gelişmesi (sağ / sol vb.)
- Yeni ve zor yapıbozları bir araya getirmede ustalık
- Parçalardan ilginç şekil veya örüntüler oluşturabilmek
- Gelişmiş, düzgün el yazısı ve çizimler
- Yüksek düzeyde fiziksel enerji

Sosyal gelişim

- Diğerlerine karşı yüksek düzeyde empati
- Az benmerkezcilik; diğerlerinin duygularını anlayabildikleri için
- Gelişmiş oyun ilgileri
- Kurallı oyunları oynamaya karşı erken yaşta görülen bir beceri
- Erken yaşta gelişmiş yakın arkadaşlık kurma becerisi
- Kendinden büyük yaşta çocuklar veya yetişkinlerle arkadaşlık kurma arayışı
- Eğer bilişsel düzeyde akranı yoksa bireysel oyunları tercih etme
- Oyun fikirleri ve adalet duyguları ile ilgili olarak sıklıkla diğerleri tarafından aranan olmaları
- Liderlik becerileri

Duygusal gelişim

- Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki
- Bazıları için erken varoluşsal bilinç
- Korkuların erken gelişimi
- Farklı olmaları ile ilgili olarak benlik kavramlarının erken gelişmesi
- Güçlü oldukları alanlarda kendine güven duyguları
- Mükemmeliyetçilik, yüksek standartlar belirleme
- Eleştiriye karşı aşırı duyarlılık
- Duygusal ve davranışsal patlamalara sebep olabilecek hayal kırıklıkları
- Sıklıkla kendinden büyük çocuklara verilen sorumlulukları dahi kabul etmek

Porter, L. (2005)

Bu bilgiler ışığında; Dede Korkut Hikâyelerindeki çocuk kahramanların birçoğunun gelişimsel özellikler açısından üstün yeteneklilik özelliklerine sahip olduğu düşüncesi araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle hazırlanmış betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırma şeklinde tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45). Bu çalışmada, doküman inceleme yöntemi kullanılmış ve Dede Korkut Hikâyeleri, araştırmamızın ana dokümanını meydana getirmiştir. Geleneksel olarak doküman incelemesi tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

Evren ve örneklem

Bu araştırmanın evrenini 12 Dede Korkut Hikâyesi; örneklemine ise, Dirse Han Oğlu Boğaçhan Hikâyesi, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâye, Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâye, Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi, Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi olmak üzere toplam altı hikâye oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması ve analizi

Bu araştırmanın konusuyla ilgili olarak literatür taraması yapılmış ve veriler 12 Dede Korkut Hikayesi temel alınarak toplanmıştır. Araştırmanın dokümanı Hisar Yayınları tarafından 2003 yılında basılan Prof. Dr. Muharrem Ergin'in "Dede Korkut Kitabı" dır. Bu kitap; bir mukaddime ve 12 hikâyeden meydana gelmektedir. Bununla birlikte Baykoç'un (2014) Porter'dan (2005) aktardığı üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). İncelenen dokümanlar betimsel analiz yaklaşımıyla yorumlanmıştır. Betimsel analize göre; elde edilen veriler, daha önce belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye dönük tahminlerde bulunulması şeklinde veriler ortaya konur.

Bulgular ve Yorum

Dede Korkut Hikâyelerindeki çocuk kahramanların üstün yeteneklilik özelliklerine sahip olduğuna ilişkin bulgular bu bölümde yorumlanmıştır.

1. Boğaç Han'a Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

BOĞAÇ HAN	
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER	
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	• Bir süre önce öğrenilmiş bilgi ve becerilerinin anımsanması
AKADEMİK DURUM	-
YARATICILIK	• Yaratıcı problem çözme • Birçok sayıda fikir üretmeyi ifade eden akıcılık özelliği
DİL GELİŞİMİ	• Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği • Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
FİZİKSEL GELİŞİM	• Yüksek düzeyde fiziksel enerji • Bilişsel gelişimin etkili olduğu becerilerdeki motor gelişim
SOSYAL GELİŞİM	• Gelişmiş oyun ilgileri • Liderlik becerileri
DUYGUSAL GELİŞİM	• Güçlü oldukları alanlarda kendine güven duyguları • Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki

Tablo 2'ye göre; Boğaç Han'ın üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden birçoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Boğaç Han'ın, "Oğlan fikreyledi, der: Bir dama direk vururlar, o dama destek olur, ben bunun alınna niye destek oluyorum duruyorum dedi. Oğlan boğanın alnından yumruğunu giderdi, yolundan sövüldü. Boğa ayaküstünde duramadı, düştü tepesinin üstüne yıkıldı Oğlan bıçağına el attı. Boğanın başını kesti. Oğuz beyleri gelip oğlanın başına toplandılar, aferin dediler" (Ergin, 2003, s. 14) sözlerinden hareketle bilişsel gelişim alanından -bir süre önce öğrenilmiş bilgi ve becerilerinin anımsanması- özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu ifadeler aynı zamanda Boğaç Han'ın yaratıcılık alanında problem çözme becerisinin de erken geliştiğini ortaya koymaktadır.

Boğaç Han adlı çocuk kahramanda üstün yetenekli çocukların özelliklerinden biri olan dil gelişimi alanına ait doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği, gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon olduğu ortaya çıkmıştır. Bu duruma Boğaç Han adlı çocuk kahramanın annesi için söylediği aşağıdaki şiir örnek gösterilebilir:

"Beri gel ak sütünü emdiğim kadının ana/Ak bürçekli izzetli canım ana/Akanlardan sularına beddua etme/Kazılık Dağının günahı yoktur/Bitenlerden otlarına beddua etme/Kazılık Dağının suçu

yoktur/Koşan geyiklerine beddua etme/Kazılık Dağının günahı yoktur/Arslan ile kaplanma beddua etme/Kazılık Dağının suçu yoktur/Beddua edersen babama et/Bu suç bu günah babamdandır” (Ergin, 2003, s. 19).

Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu özelliklerden biri olan, fiziksel gelişim alanına ait birçok özellik Boğaç Han adlı çocuk kahramanda da vardır. Bu özelliklere hikâyeden seçilen aşağıdaki bölümler örnek verilebilir:

“O üç oğlan kaçtı. Dirse Han'ın oğlancığı kaçmadı. Ok meydanının ortasında baktı durdu. Boğa da oğlana sürdü geldi. Diledi ki oğlanı helak kılsın. Oğlan yumruğu ile boğanın alınına kıyasıya tutup vurdu. Boğa geri geri gitti. Boğa oğlana sürdü tekrar geldi. Oğlan yine boğanın alınına yumruğu ile sert vurdu. Oğlan bu sefer boğanın alınına yumruğunu dayadı, sürdü meydanın başına çıkardı” (Ergin, 2003, s. 14).

“Oğlan kırk yiğidini beraberine aldı, at tepti, cenk ve savaş etti. Kiminin boynunu vurdu, kimini esir eyledi. Babasını kurtardı, çekildi geri döndü.” (Ergin, 2003, s. 22).

Üstün yetenekli bir çocuğun özelliklerinden çoğunu taşıdığı düşünülen Boğaç Han adlı kahramanın sosyal gelişim alanına ait gelişmiş oyun ilgisinin olduğu; “Dirse Han'ın oğlancığı üç de kabile çocuğu meydanda âşık oynuyorlardı...” (Ergin, 2003, s.14) bu bölümden hareketle anlaşılmaktadır.

Ayrıca Boğaç Han'ın liderlik becerisin de gelişmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır:

“Boğaç Bey yerinden kalktı, kara çelik öz kılıcını beline kuşandı, ok kirişli sert yayını eline aldı, altın mızrağını koluna aldı, büyük cins atını tutturdu sıçrayıp bindi, kırk yiğidini beraberine aldı, babasının ardınca koşturup gitti.” (Ergin, 2003, s. 20).

Boğaç Han'ın babasına söylediği; “...Aksakallı ihtiyarlar senin gider ise/Benim de içinde bir aklı şaşmış şuuru yitmiş ihtiyar babam var/Bırakmam yok kırk namerde” (Ergin, 2003, s. 22) şiirden yola çıkarak güçlü olduğu alanda kendine güven duyduğunu ve kararlılığını görmek mümkündür.

Ergin'e (2003) göre; Boğaç Han'ın annesinin sözünü kırmayarak dediğini yapması onun duygusal duyarlılık anlamında da üstün olduğunu gösterir. Boğaç Han'ın duygusal gelişim alanına ait bu özellikleri onun üstün yetenekli bir çocuk olduğunun göstergesi şeklinde yorumlanabilir.

Dede Korkut Hikâyelerindeki çocuk kahramanların, üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden olan akademik durum alanında yer alan alt özelliklerine ulaşılmamıştır (Baykoç, 2014, s. 165).

2. Uruz'a Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

HAN	
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER	
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	• Çevreyi hassas ve keskin gözlem gücü
AKADEMİK DURUM	
YARATICILIK	• Yaratıcı problem çözme
DİL GELİŞİMİ	• Sofistike bir espri anlayışı • Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği • Analoji kullanımı • Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
FİZİKSEL GELİŞİM	• Yüksek düzeyde fiziksel enerji
SOSYAL GELİŞİM	• Erken yaşta gelişmiş yakın arkadaşlık kurma becerisi • Liderlik becerileri
DUYGUSAL GELİŞİM	• Güçlü oldukları alanlarda kendine güven duyguları • Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki

Tablo 3'e göre; Uruz'un üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden birçoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Uruz'un babasına söylediği aşağıdaki dizelerden hareketle; üstün yetenekli çocukların sahip olduğu bilişsel alana yönelik çevreyi hassas ve keskin gözlem gücü özelliklerini taşıdığı görülmektedir:

“Beri gel ağam Kazan/Deniz gibi kararıp gelen nedir/Ateş gibi ışıdayıp yıldız gibi parlayıp gelen nedir/Ağz dilden beş kelime haber bana/Kara başım kurban olsun babam sana” (Ergin, 2003, s. 61).

Uruz'un babası Kazan Han'ı, esaretten kurtarmak için verdiği mücadele onun yaratıcı problem çözme becerisinin geliştiğini göstermektedir.

Uruz'un babası için söylediği aşağıdaki şiir örneğinden üstün yetenekli çocukların özelliklerinden biri olan dil gelişimi alanına ait analogi kullanımı, doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği, sofistike bir espri anlayışı, gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyona sahip olduğu anlaşılabilir:

“A bey baba/Deve kadar büyümüşsün yavrusu kadar aklın yok/Tepe kadar büyümüşsün darı kadar beynin yok” (Ergin, 2003, s. 60).

Hikâyede geçen *“Han Kazan'ın oğlu Uruz Bey üç yüz yiğit ile eli bağlı, boynu bağlı gitti.”* (Ergin, 2003, s. 23) ifadesinden anlaşılacağı üzere çocuk kahraman olan Uruz'u esir alabilmek için üç yüz kişi ile düşmanın gelmesi kahramanımızın fiziksel gelişim alanının üst düzeyde gelişmiş olduğunu gösterir.

Uruz'un *“Beri gelin kırk arkadaşım/Size kurban olsun benim başım”* (Ergin, 2003, s. 64) sözü hem liderlik becerisinin hem de erken yaşta arkadaşlık kurma becerisinin geliştiğini ortaya koymaktadır.

“...İhtiyarcık olmuş anama ümit ol/Kara gözlü kız kardeşimi ağlatma/İhtiyarcık olmuş anamı sızlatma/Oğul için baba ölmek ayıp olur/Yaradan hakkı için baba...” (Ergin, 2003, s. 70), *“Sen sağ ol kadın ana babam sağ olsun Bir benim gibi oğul bulunmaz mı olur”* (Ergin, 2003, s. 31) sözlerinden yola çıkarak Uruz'un ailesine karşı duygusal duyarlılık ve bağlılık gösterdiği belirtilmektedir.

Fiziksel anlamda kendine güven duyan çocuk kahraman Uruz, *“Beri gel ağam Kazan Kalkıp da yerimden/Büyük cins atımı saklardım bugün için Günü geldi/Ak meydana koşturayım senin için/Alaca ejder sivrisi mızrağımı saklardım bugün için Günü geldi/Kaba karın geniş göğüste oynatayım senin için Kara çelik öz kılıcımı saklardım bugün için Günü geldi/Pis dinli kafir başını kestireyim senin için/Yapısı pek demir elbisemi saklardım bugün için Günü geldi...”* (Ergin, 2003,s. 62) sözleriyle üstün yetenekli çocukların duygusal gelişim alanındaki birçok özelliği karşılamaktadır.

Bu hikâyede Uruz, ad almanın bir kahramanlık neticesinde verildiğini bilmektedir. *“A bey baba işitiyorum/Amma Arafat'ta erkek kuzu kurban için/Baba oğul kazanır ad için/Oğul da kılıç kuşanır baba gayreti için/Benim de başım kurban olsun senin için”* (Ergin, 2003, s. 63) ifadesinde Uruz'un babasını esaretten kurtarmak için gösterdiği fedakârlığı ve bununla birlikte ad almanın üstün bir yetenekle mümkün olduğu görülmektedir.

3. Bamsı Beyrek'e Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 4. Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

BAMSI BEYREK	
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER	
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	● Güçlü hafıza
AKADEMİK DURUM	
YARATICILIK	● Hayal etme ● Yaratıcı problem çözme ● Sınırları aşarak düşünebilme
DİL GELİŞİMİ	● Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği ● Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon

FİZİKSEL GELİŞİM	<ul style="list-style-type: none"> • Yüksek düzeyde fiziksel enerji
SOSYAL GELİŞİM	<ul style="list-style-type: none"> • Liderlik becerileri • Başkalarının duygularını anlayabilme • Diğerlerine karşı yüksek düzeyde empati
DUYGUSAL GELİŞİM	<ul style="list-style-type: none"> • Mükemmeliyetçilik • Benlik kavramının erken gelişmesi

Tablo 4'e göre; Bamsı Beyrek'in üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden birçoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Bamsı Beyrek'in eşiyle karşılaştığında; “*Sabah sabah hankızı yerimden kalkmadım mı/Boz aygırın beline binmedim mi/Senin evinin üzerine yabani geyik yıkmadım mı/Sen beni yanına çağırmadın mı/Seninle meydanda at koşturmadık mı/Senin atını benim atım geçmedi mi/Ok atınca ben senin okunu geride bırakmadım mı/Güreşte ben seni yenmedim mi...*” (Ergin, 2003, s. 56) sözlerinden hareketle; üstün yetenekli çocukların sahip olduğu bilişsel alana yönelik güçlü hafıza özelliğini taşıdığı görülmektedir.

Hayal etme, yaratıcı problem çözme ve sınırları aşarak düşünebilme gibi özellikler çocuk kahraman Bamsı Beyrek'te de bulunmaktadır. Hikâyede özellikle bezirganlarla Bamsı Beyrek'in karşılaştığı bölümlerde yaratıcılık alanına ait gelişimsel özelliklere rastlanmaktadır.

Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği gelişmiş olan Bamsı Beyrek; aynı zamanda zengin kelime hafızasına ve akıcı bir artikülasyona sahiptir. Aşağıdaki şiirde bu özellikleri görmek mümkündür:

“Düz engin havadar yerden gelen kervancı

Bey babamın kadın anamın hediyesi kervancı

Ayağı uzun koç ata binen kervancı

Ünümü anla sözümü dinle kervancı

Ulaş oğlu Salur Kazan'ı sorar olsam sağ mı kervancı...” (Ergin, 2003, s. 47).

Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu fiziksel gelişim alanına ait birçok özellik Bamsı Beyrek'te de vardır. Bu özelliklerden biri olan yüksek düzeyde fiziksel enerjiye hikâyeden seçilen aşağıdaki bölüm örnek verilebilir:

“Bu sırada yiğitler meydanının arslanı, pehlivanların kaplanı boz oğlan yetiştirdi. Bir iki demedi, kafirlere kılıç vurdu, baş kaldıran kafirleri öldürdü, gaza eyledi, bezirganların malını kurtardı.” (Ergin, 2003, s. 46).

Bamsı Beyrek'in liderlik becerilerinin de gelişmiş olduğu bulgusu “*Ne diyorsam yetiştirin, giyimim ile benim koç atımı getirin hey, beni seven yiğitler binsinler dedi. Bezirgan da önlerine düştü, kılavuz oldu.*” (Ergin, 2003, s. 39) sözlerinden çıkartılabilir.

Bamsı Beyrek'in; “*Adaklısından gelin hediyesi olarak bir kırmızı kaftan geldi. Beyrek giydi. Arkadaşlarına bu iş hoş gelmedi, müteessir oldular. Beyrek der: Niye müteessir oldunuz dedi. Dediler: Nasıl müteessir olmayalım. sen kızıl kaftan giyiyorsun, biz ak kaftan giyiyoruz dediler. Beyrek der: Bu kadar şeyden ötürü niye müteessir oluyorsunuz, bugün ben giydim, yarın naibim giysin, kırk güne kadar sıra ile giyiniz, ondan sonra bir dervişe verelim dedi.”* (Ergin, 2003, s. 45), sözleri arkadaşlarının duygularını anlayabildiğini ve empati kurabildiğini göstermektedir.

Ayrıca Bamsı Beyrek'in; “*...Bre dedi, ben avcı değilim, bey oğlu beyim, hepsi size dedi.*” (Ergin, 2003, s. 40) sözlerinden benlik kavramının erken geliştiği de söylenebilir.

Üstün yetenekli çocukların özelliklerinden olan mükemmeliyetçilik ve yüksek standartlar belirleme çocuk kahraman olan Bamsı Beyrek'te vardır. Bamsı Beyrek'in kendisine eş seçerken karşısındaki kişiden de aynı özellikleri beklediği; “*...ikisi atlandılar, meydana çıktılar. At teptiler. Seyreğin atı kızın atını geçti. Ok attılar. Beyrek kızın okunu geride bıraktı. Kız der: Bre yiğit benim atımı kimsenin geçtiği yok, okumu kimsenin geride bıraktığı yok, şimdi gel seninle güreş tatalım dedi. Hemen*

Beyrek attan indi. Kavuştular, iki pehlivan olup birbirine sarmaştılar. Beyrek kaldırır kızı yere vurmak ister, kız kaldırır Beyreği vurmak ister...” (Ergin, 2003, s. 41) sözlerinden çıkarılabilir.

4. Yigenek’e Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 5. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalandığı Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

YİGENEK	
	GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	• Soyut kavramları anlayabilme
AKADEMİK DURUM	-
YARATICILIK	• Yaratıcı problem çözme • Hayal etme • Sınırları aşarak düşünebilme
DİL GELİŞİMİ	• Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği • Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
FİZİKSEL GELİŞİM	• Yüksek düzeyde fiziksel enerji
SOSYAL GELİŞİM	• Liderlik becerileri
DUYGUSAL GELİŞİM	-

Tablo 5’e göre; Yigenek’in üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden çoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların bilişsel gelişim alanına ait soyut kavramları anlamlandırabilme özelliği Yigenek adlı çocuk kahramanda da bulunmaktadır. Yigenek’in soyut bir dini kavram olan Allah algısına çok erken yaşlarda ulaştığı bulgusu aşağıdaki sözlerden hareketle elde edilmiştir:

“Yigenek, taze yiğiticik yaradan Allah'a sığındı, ölümsüz mabudu övdü, der: Yücelerden yücesin Kimse bilmez nicesin Aziz Tanrı/Sen anadan doğmadın/Sen babadan olmadın/Kimsenin rızkını yemedin/Kimseye güç etmedin/Bütün yerlerde birsin/ Sen daim ve baki olan Allah'sın/Ademe sen taç giydirdin/Şeytana lanet kıldın/Bir suçtan ötürü huzurundan sürdün/ Nemrud göğe ok attı/Karnı yarık balığı karşı tutun/Ululuğuna haddin yok/Zor göstermedin/ Senin boyun kaddin yok...” (Ergin, 2003, s. 101).

Yigenek’in esir düşen babasını kurtarabilmek için yaratıcılık alanına ait pek çok özelliği bir arada kullandığı görülmektedir:

“Beyler birdenbire kara başım, gözüm uykuda iken rüya gördü. Ela gözümü açıp dünya gördüm. Ak boz atlar koşturan alplar gördüm. Ak miğferli alpları yanıma aldım. Ak sakallı Dede Korkut'tan öğüt aldım. Ataca yatan kara dağları aştım. İleri yatan Karadeniz'e girdim. Gemi yapıp gömleğimi çıkardım yelken kurdum. İleri yatan denizi deldim geçtim....” (Ergin, 2003, s. 100).

Dede Korkut Hikâyelerindeki diğer çocuk kahramanlarda olduğu gibi doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği ve akıcı artikülasyona Yigenek de sahiptir. Aşağıdaki örnekte bu özellikleri görmek mümkündür:

“Kese kese yemeğe yahni güzel/Kesme gününde kumandan hızlı güzel/Daim geldiğince dursa devlet güzel/Bildiğini unutmaya akıl güzel/Hasmından dönmese kaçmasa erlik güzel” (Ergin, 2003, s. 100).

Fiziksel gelişim alanına ait özelliklerden biri olan yüksek düzeyde fiziksel enerjiye Yigenek’te düşmanla karşılaşması sırasında rastlanmaktadır. Bu karşılaşmada atını ve kılıcını ustalıkla kullanması, düşmanı kolaylıkla alt etmesi ve bu mücadeleden tek başına galip gelmesi Yigenek’in fiziksel anlamda da üstün yetenekli olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Yigenek de diğer çocuk kahramanlar gibi liderlik becerisine sahiptir.

5. Emren'e Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 6. Begil Oğlu Emren'in Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

EMREN	
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER	
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	• Soyut kavramları anlayabilme
AKADEMİK DURUM	
YARATICILIK	• Yaratıcı problem çözme
DİL GELİŞİMİ	• Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği • Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
FİZİKSEL GELİŞİM	• Anoloji kullanımı • Yüksek düzeyde fiziksel enerji
SOSYAL GELİŞİM	• Liderlik becerileri • Başka insanların duygularını anlayabilme
DUYGUSAL GELİŞİM	• Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki • Güçlü oldukları alanlarda kendine güven duyguları

Tablo 6'ya göre; Emren'in üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden çoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Soyut kavramları anlamlandırabilme özelliği Yigenek gibi Emren adlı çocuk kahramanda da bulunmaktadır. Emren'in, soyut bir dini kavram olan Allah algısı şu sözlerinden çıkarılabilir:

"Yücelerden yücesin yüce Tanrı/Kimse bilmez nicesin güzel Tanrı/Sen Ademe taç giydirdin/Şeytana lanet kıldın/Bir suçtan ötürü dergahtan sürdün/İbrahimi tuturdun Hanım deriye sardın/Kaldırıp ötece attırdın/Ateşi gülistan kıldın/Birliğine sığındım/Aziz Allah hocam bana medet" (Ergin, 2003, s. 121).

Hikâyelerin diğer kahramanları gibi Emren'in de insanlar arası ilişkilerde, birçok olayda ve durumda yaratıcı problem çözme becerilerinin gelişmiş olduğu bulgusuna ulaşılabilir.

Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği ve akıcı artikülasyonu gelişmiş olan Emren aynı zamanda zengin kelime hafızasına da sahiptir. Aşağıdaki şiirde bu özellikleri görmek mümkündür:

"Altındaki al aygırı bana ver/Kan terletip koşturayım senin için/Yapışı sağlam demir giyimini bana ver/Yen yakalar diktireyim senin için/Kara çelik öz kılıcını bana ver/Birdenbire başlar keseyim senin için/Kargı dalı mızrağını bana ver/Göğsünden er mızraklıyayım senin için/Ak tüylü delici okunu bana ver/Erden ere geçireyim senin için/Ela gözlü üç yüz yiğidini bana ver/Arkadaşlığa Muhammed dini yoluna savaşayım senin için" (Ergin, 2003, s. 62).

Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu özelliklerden biri olan fiziksel gelişim alanına ait birçok özellik Emren'de vardır. Diğer hikâye kahramanları gibi Emren de yüksek düzeyde fiziksel enerji gerektiren pek çok mücadele içine girmiştir.

Diğerlerinin duygularını gözlemleyip hislerini anlayabilme yeteneğinin varlığı Emren'de aşağıdaki dizelerde karşımıza çıkmaktadır:

"Altındaki al aygırı bana ver/Kan terletip koşturayım senin için/Yapışı sağlam demir giyimini bana ver/Yen yakalar diktireyim senin için/Kara çelik öz kılıcını bana ver/Birdenbire başlar keseyim senin için/Kargı dalı mızrağını bana ver/Göğsünden er mızraklıyayım senin için/Ak tüylü delici okunu bana ver/Erden ere geçireyim senin için/Ela gözlü üç yüz yiğidini bana ver/Muhammed dini yoluna savaşayım senin için" (Ergin, 2003, s. 118).

Aynı zamanda Emren ile ilgili hikâyede geçen *"Üç yüz yiğidi yanına aldı, meydana vardı."* (Ergin, 2003, s. 118) cümlesi onun liderlik vasfını taşıyan sosyal bir çocuk olduğunu göstermektedir.

Olaylara duyarlılıkla yaklaşan Emren, üstün yetenekli çocukların özelliklerinden biri olan duygusal duyarlılığa sahiptir. Bu özelliğini; “*Baba ne söylüyorsun ne diyorsun Bağrım ile yüreğimi ne dağlıyorsun*” (Ergin, 2003, s. 118) ifadesinden çıkarmak mümkündür.

Kendini tanıyan Emren, her üstün yetenekli çocuk gibi güçlü yönlerinin farkındadır. Aşağıdaki bölümde Emren’in korku, çekinme ve kuşku duymadan kendisine güven duyduğu bulgusuna ulaşılabilir:

“*Bre kafir sen beni bilmez misin Ak alınlı Bayındır Han’ın Beyler beyisin Salur Kazan, kardeşi Kara Göne, Dönebilmez Dülek Evren, Düzen oğlu Alp Rüstem, boz atlı Beyrek, Bey Begil’in evinde içiyorlardı, sende casus geldi adındaki al aygıra Begil beni bindirdi, kara çelik öz kılıcını kuvvet verdi, kargı dalı mızrağını himmet verdi, yanındaki üç yüz yiğidini bana arkadaşlığa verdi, ben Begil’in oğluyum bre kafir, beri gel dövüşelim dedi.*” (Ergin, 2003, s. 120).

6. Segrek’e Ait Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

Tablo 7. Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesindeki Üstün Yetenekli Çocuk Özellikleri

SEGREK	
GELİŞİMSEL ÖZELLİKLER	
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI	• Güçlü hafıza
AKADEMİK DURUM	
YARATICILIK	• Yaratıcı problem çözme
DİL GELİŞİMİ	• Doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği • Gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon
FİZİKSEL GELİŞİM	• Yüksek düzeyde fiziksel enerji
SOSYAL GELİŞİM	• Liderlik becerileri • Fedakârlık • Başka insanların duygularını anlayabilme
DUYGUSAL GELİŞİM	• Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki • Aşırı sorumluluk duygusunun gelişmesi

Tablo 7’ye göre; Segrek’in üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerinden birçoğuna sahip olduğu görülmektedir.

Dede Korkut Hikâyelerinin diğer kahramanları gibi Segrek de hafızası güçlü ve çabuk kavrayışlıdır. Sorunlar karşısında yaratıcı problem çözmeyi bir beceri haline getiren Segrek, kardeşini kurtarmak için çıktığı yolda düşmanlarla karşılaşmış ve yaratıcı problem çözme becerisi sayesinde uzun yıllar boyunca tutsak kalan ağabeyi Egrek’i tutsaklıktan kurtarmıştır.

Segrek’te de, üstün yetenekli çocukların özelliklerinden biri olan dil gelişimi alanına ait doğaçlama bir şekilde şiir söyleme yeteneği, gelişmiş kelime hafızası ve gramer bilgisi ile akıcı bir artikülasyon diğer kahramanlar gibi gelişmiştir.

“*Atına bindi, kara elbiseli kafire kılıç vurdu, bastı kaleye tıktı.*” (Ergin, 2003, s. 128) ifadesinden yola çıkarak Segrek’in fiziksel gelişim alanının üst düzeyde olduğu söylenebilir.

Dede Korkut Hikâyelerinin diğer çocuk kahramanları gibi Segrek de liderlik becerileriyle donatılmıştır. Segrek’in ayrıca; başka insanların duygularını anlayabilme ve fedakârlık özelliklerini taşıdığını aşağıdaki bölümden hareketle söylemek mümkündür:

“*Ayağa kalktı. Tavladan bir koç at çıkardı eyerledi. Giyimini giydi. Diz bağı, kol bağı bağladı. Der: Kız sen beni bir yıl bekle, bir yılda gelmezsem iki yıl bekle, iki yılda gelmezsem üç yıl bekle, gelmezsem o vakit benim öldüğümü bilesin, aygır atımı boğazlayıp aşımı ver, gözün kimi tutarsa, gönlün kimi severse ona var dedi.*” (Ergin, 2003, s. 126).

Üstün yetenekli çocukların duygusal özelliklerinden olan aşırı sorumluluk duygusunu Segrek adlı çocuk kahramanda da görmek mümkündür:

“Oğlan der: Beni yolundan ayırmayın, ağabeyimin tutulduğu kaleye varmayınca, ağabeyimin ölüsünü dirisini bilmeyince, öldü ise kanını almayınca Oğuz eline gelmem yok dedi.” (Ergin, 2003, s. 126)

Segrek, ağabeyinin esir olmasından dolayı aşırı duyarlılık yaşamakta ve bu bağlamda da yoğun bir tepki göstermektedir:

“Oğlanı gelin odasına koydular. Kız ile ikisi bir döşeğe çıktılar. Oğlan kılıcını çıkardı kız ile kendi arasına koydu. Kız der: Kılıcını gider yiğit, murat ver murat al, sarılalım dedi. Oğlan der: Bre kavat kıızı, ben kılıcıma doğranayım, okuma sancılayım, oğlum doğmasın, doğarsa on yaşına varmasın, ağabeyimin yüzünü görmeyince, ölmüş ise kanını almayınca bu gelin odasına girersem dedi.” (Ergin, 2003, s. 126).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Dede Korkut Hikâyelerindeki üstün yetenekli çocuk kahramanlarla ilgili olarak ulaştığımız sonuçları, genel olarak şu şekilde ifade etmek uygun olacaktır:

Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan çocuk kahramanlardaki yaratıcılık, bilişsel, fiziksel, sosyal, dil ve duygusal gelişim alanlarındaki özelliklerin üstün yetenekli çocukların sahip olduğu özellikleri yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Dağlıoğlu'nun (2004) çalışmasında; üstün yetenekli çocukların hayal güçlerini, yaratıcılıklarını ve dil gelişimlerini desteklemek için kendi süper kahramanını yaratmalarına yönelik etkinlikler düzenlenmesi vurgulanmıştır.

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel alanlarından biri olan akademik durum alanına ait herhangi bir bulguya çocuk kahramanlarda ulaşılmamıştır. Bu durumun nedeni; göçebe bir toplum olan Oğuzların çocuklarını ata binmek, kılıç kuşanmak, ok atmak gibi daha çok savaşçılık alanında eğitmeleri olabilir.

Bilişsel gelişim alanına ait soyut kavramları anlayabilme, güçlü hafıza, çevreyi hassas ve keskin gözlem gücü ve bir süre önce öğrenilmiş bilgi ve becerilerinin anımsanması özelliklerinin genel olarak tüm çocuk kahramanlarımızda var olduğu görülmüştür. Mertol, Doğu ve Yılar'ın (2003) yaptığı araştırmada elde edilen metaforlarda yapı bakımından olumsuz, anlamca olumlu tümcelerin varlığı, belirtilen inanç ve varsayımların kökenlerini belirlemede uyarıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Metaforlar bireylerin geçmiş yaşantılarını, bugünkü düşüncelerini, geleceğe ilişkin umutlarını kısacası bakış açılarını yansıtmaya sahiptir. Bu ifadelerden hareketle Dede Korkut Hikâyelerindeki metaforların çocuk kahramanların bilişsel düzeylerini ortaya koyduğu söylenebilir.

Yaratıcılık alanında; yaratıcı problem çözme becerisi çocuk kahramanların hepsinde görülmekteyken hayal etme, sezgilerini kullanabilme, birçok sayıda fikir üretme ve sınırları aşarak düşünebilme özelliklerinin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dil gelişimi alanına ait özelliklerin tamamı çocuk kahramanlarda mevcuttur. Bu durumun nedeni; şiirsel ifade gibi sözlü kültür unsurlarının günlük yaşamda sıklıkla kullanılmasıdır.

Göçebe olmaları nedeniyle sürekli savaş halinde olan Oğuzlarda; ata binmek, ok atmak, yay kullanmak büyük bir meziyettir. Çocuklar daha küçük yaşta ok atmak, ata binmek, kılıç kuşanmak gibi eğitim süreciyle karşılaşır. Bu nedenle de tüm çocuk kahramanların fiziksel gelişim alanına ait yüksek düzeyde fiziksel enerjiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal gelişim alanına ait liderlik becerilerinin çocuk kahramanların tamamında mevcut olduğu görülmüştür. Bunun nedeni; bu çocukların han oğlu olmalarının yanında erken yaşlardan itibaren liderlikle ilgili sorumlulukları üstlenmeleri olabilir. Çocuk kahramanların birçoğunun yüksek düzeyde empati, diğerlerinin duygularını anlayabilme, gelişmiş oyun ilgileri ve yakın arkadaşlık kurma becerilerine de sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gündüz'ün (2010) çalışmasında, üstün yetenekli çocukların ahlâkî önder konumundaki önemli şahsiyetler aracılığıyla kendilerini tanımaları ve uygun rol modelleriyle karşılaşmalarına imkân verebilmek için çeşitli kitaplar ya da görsel, işitsel materyaller kullanılması sonucu bu çocukların sosyal gelişim alanındaki liderlik özelliğini desteklemektedir.

Duygusal duyarlılık, yoğunluk ve tepki, güçlü oldukları alanlarda kendine güven duyguları, mükemmeliyetçilik ve erken benlik gelişimi gibi duygusal gelişim alanına ait pek çok özellik çocuk kahramanlarda görülmüştür. Dede Korkut Hikâyelerindeki üstün yetenekli çocuk kahramanların duygusal gelişim alanlarına ait özellikler karşılaştırıldığında Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâyesindeki Uruz'un diğer çocuk kahramanlardan daha yüksek düzeyde duygusal duyarlılığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çocuk kahramanlardan biri olan Yigenek'te duygusal gelişim alanına ait herhangi bir özellik bulunmamıştır. Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar'ın (2013) yaptığı çalışma sonucuna göre, Üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler pek çok yüksek ahlaki ve moral değere ve duyarlılığa sahiptir. Eğitim ve öğretim programlarında Dede Korkut Hikâyelerinin kullanılması bu öğrencilerin duygusal duyarlılık ve manevi değerlerin doğru şekilde gelişmesine destek olabilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara göre hikâyelerdeki birçok çocuk kahramanın özelliklerinin üstün yetenekli çocukların özellikleriyle örtüştüğü görülmüştür.

Dede Korkut Hikâyelerindeki üstün yetenekli çocuk kahramanlarla ilgili olarak öneriler, aşağıdaki gibidir:

- Bu araştırmada incelenen “Dirse Han Oğlu Boğaçhan Hikâyesi, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâye, Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Hikâye, Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi, Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi” başlıklı hikâyeler öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretmenler tarafından kullanılabilir.
- Bu hikâyelerle üstün yetenekli çocukların tanıştırılması özellikle onların dil, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim alanlarını destekleyebilir.
- Hikâyelerin ifade ettiği anlamlar üzerinden yaptırılan sözlü, yazılı ve görsel nitelikli çağrışım alanı çalışmaları, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilir.
- Karakterler bilgisayar oyunlarında kahraman olarak kullanılabilir.

Kaynakça

- Baykoç, N. (2014). *Üstün; Akıl, Zeka, Deha, Yetenek, Dâhiler-Savantlar Gelişimleri ve Eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Ergin, M. (2003). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Hisar Yayınları.
- Günay, U. (1998). Dede Korkut Hikâyelerindeki Karakterlerin Tahlili. *Milli Folklor*, 5(37), 3-12.
- Kaplan, M. (2004). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Koç, Y. (2017). Banu Çiçek'ten Gülcemal'e Alp Kadın Tipinin İzleri. *Journal of Turkish Language and Literature Volume:3, Issue:2, Spring*, (147-154).
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü. ve Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 18.
- Mertol, H., Doğdu, M. ve Yılar, B. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(3), 5-225.
- Oğuz, M. Ö. (2004). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özcan, H. (2008). Halk Edebiyatı Metinlerinin Çocuk Edebiyatına Kaynak Olması ve Örneklem Olarak Dede Korkut Hikâyeleri. *Turkish Studies, Volume 3/2, Spring*.
- Uçar, A. (2015). Üstün Yetenekli Bireylerin Görsel Yeti ve Farkındalığı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 1-8.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.